I. Укыту предметын үзләштерүнең планлаштырылган нәтиҗәләре

Сыйныф: 8 “А”
Атнага: 1 сәг.
Барлыгы : 35 сәг

Эш программасы түбәндәге документларга нигезләнеп төзелде:

1. Программа: Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы. Урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбендә рус телле балаларга татар телен коммуникатив технология нигезендә укыту программасы (1 — 11 нче сыйныфлар). Төзүче – авторлары: Р.З. Хәйдәрова, Р. Л. Малафеева, 2014 ел.
2. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы муниципаль бюджет гомуми белем учреждениясе “Аерым предметларны тирәнтен өйрәнүче Алексеевск 2 нче урта гомуми белем бирү мәктәбе”нең төп гомуми белем бирү баскычында төп гомуми белем бирү программасы.
3. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы муниципаль бюджет гомуми белем учреждениясе “Аерым предметларны тирәнтен өйрәнүче Алексеевск 2 нче урта гомуми белем мәктәбе”нең 2018-2019 уку елына укыту планы (№_____ педсовет протоколы, ________________ел).

Татар теленә өйрәтүнең предмет нәтиҗәләре

Тыңлап аңлау

Өч минутлык текстны тыңлап, аның эчтәлеге буенча сөйләшү (полилог) үткәрү;
диктор сөйләмен тыңлап, эчтәлеге буенча мөстәкыйль эшләр эшләү.

Диалогик сөйләм

Укылган (тыңланган) текстның эчтәлеге буенча фикер алышуда катнашу;
кара-каршы сөйләшү барышында аралашу максатына ирешү һәм үз фикереңне белдерү;
тәкъдим ителгән ситуация буенча сөйләшү үткәрү (һәр укучының репликалар саны 10 нан ким булмаска тиеш)

Монологик сөйләм

Табигать күренешләрен, төрле вакыйгаларны тасвирлау;
иҗтимагый һәм мәдәни тормыш яңалыклары турында хәбәр итү (җөмләләр саны 12 дән ким булмаска тиеш);
укылган (тыңланган) текстның эчтәлеген эзлекле итеп сөйләп бирү.

Язу

Өйрәнелгән темалар буенча актив кулланууда булган сүзләрне дөрес яза белү;
конкрет бер тема буенча хикәя төзи белү;

прагматик текстлар (рецептлар, белдерүләр, афиша һ.б.), эпистоляр жанр текстлары (хатлар, котлаулар һ.б.) яза белү;

тәкъдим ителгән текстның эчтәлегенә нигезләнеп, аны үзгәртеп яки дәвам итеп яза белү;

Уку

Әдәби әсәрләрдән алынган өзекләрнең, фәнни-популяр текстларның эчтәлеген тулысынча аңлап уку, кирәкле
мәгълүматны табып әйтү;
шигырьләрне яттан өйрәнү һәм сәнгатьле итеп сөйләү.
рус телендә сөйләшүче балаларга татар теле буенча системалы белем бирү.
-аларны ирекле аралашырга өйрәтү.
-татар дөньясы турында күпкырлы мәгълүмат бирү.
-татар сөйләмен тыңлап аңларга күнектерү.
-бирелгән ситуация буенча диалогик сөйләм оештырырга өйрәтү.
-программада күрсәтелгән лексик темалар буенча телдән яки язмача монологик сөйләм булдыруга ирешү.
-төрле жанрдагы текстларны аңлап уку күнекмәләрен үстерү.
-тәкъдим ителгән текстларны яттан өйрәнү.
-фразеологик берәмлекләрнең, мәкальләрнең рус эквивалентларын табарга һәм чагыштырырга өйрәтү.
-татар сөйләмен фонетик, лексик, грамматик яктан дөрес төзергә күнектерү.
-күренекле шәхесләр белән таныштыруны дәвам итү.
-халыкларның үзара аңлашып, тату яшәвенә омтылыш тәрбияләү

II.Укыту предметының эчтәлеге

I. Тарих китабында безнең өчен бик күп хатирәләр саклана

Халык авыз иҗаты. Фольклор жанрлары буларак риваятьләр, аның ничек барлыкка килүе. Риваять төрләре.

Тарихи риваятьләр.*Татар халыкының“Сихерче кыз” риваяте.* Әсәрдә Казан образының бирелеше, тарихы. Әлеге риваятькә хас экияти алымнар

Топонимик риваятьләр. Татар халкының “Гали тугае” риваяте.Урта гасыр Европа халкының “Моргана”риваяте. *Шәһәр, авыл, тау һәм елга атамаларының килеп чыгышы*

Легендалар. Аның төрләре. Легенданың риваятьтән аермалы яклары.

Татар халкының «Зөһрә кыз» легендасы. Легендада Зөһрә образының бирелеше. Әсәрдә хыял мотивлары, аның кеше язмышын ачудагы роле. Әсәрдә гаиләдәге мөнәсәбәтләрнең бирелеше *(1 сәгать).*

Музыка уен кораллары, аларның халык тормышындагы роле

II. Без тарихта эзлебез

Тарихи ядкарьләр буларак сәяхәтнамә һәм елъязма жанрлары.Ибне Фадлан – X гасырның беренче яртысында яшәгән гарәп сәяхәтчесе. Ибн Фадланның 921 – 922 нче елларда Болгар дәүләтенә сәфәре вакытында язылган сәяхәтнамәсе. Болгар дәүләтенең ил тарихындагы роле. Ил башлыгы Алмыш хан *(1 сәгать).*

Фатих Кәрими. Әдип һәм журналист тормышы һәм иҗат юлы. Аның Европа илләренә сәяхәте, бу сәяхәтнең максаты.«Аурупа сәяхәтнамәсе» әсәреннән өзек. Европа

илләрендәге культура учаклары, Петербург китапханәсе турында мәгълүмат. «Аурупа сәяхәтнамәсе»нең әдәби роле*(1 сәгать).*

Миргазиян Юныс. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында белешмә.Татар әдәбиятында диңгезчелек (маринистика) жанрына нигез салуы. Язучының “Су” хикәясе

Әдәбият теориясе. Тарихи роман турында төшенчә

Тарихи һәйкәл буларак **Казан Кремле**, аның төзелү тарихы. Кремльнең бүгенге торышы.

Габдулла Тукай.Язучының 1895 нче елда Җаек (Уральск) шәһәренә китүе. Анда Тукайның җәмәгать эшлеклесе, журналист, тәрҗемәче һәм шагыйрь буларак формалашуы.1907 нче елда кире Казанга кайтуы. Шагыйрь иҗатының Казан чоры. Казанда аралашкан дуслары, балалар әдәбиятына һәм халык әдәбиятын өйрәнүгә керткән өлеше, театр эшчәнлегенә игътибары, сәяхәтләре, иҗтимагый эшчәнлеге. “Әл-ислах” газетасындагы эшчәнлеге. Габдулла Тукайның “Пар ат” шигыре. Аның язылу тарихы. “Пар ат” шигыренең лирик герое, аның кичерешләре, өметләре. Пар ат образының символикасы. Табигать, кучер образларының бирелеше, мәгънәләре

Нажар Нәҗми.Шагыйрьнең тормыш һәм иҗат юлы. Аның Тукай шәкерте булуы, аның идеяләрен үстерүе. Н.Нәҗми иҗат иткән әсәрләрдә Тукай образының бирелеше, мәгънәсе. Шагыйрьнең «Татар теле» әсәрендә Тукай традицияләрен дәвам итүе. Н.Нәҗминең Бөек Болгарга сәфәре турындагы “Агыйделдә ак пароход” әсәреннән өзек. Әсәрдә сурәтләнгән “түгәрәк өстәл”, анда катнашкан язучылар. Әсәрнең әдәби мәгънәсе, кыйммәте

Онытылмас еллар

Гариф Ахунов. “Замандашлар портреты” әсәреннән өзек. Язучының әсәрдә рәссам Виктор Куделькинның иҗатын яктыртуы, аның картиналары турында уйланулары. Рәссам иҗатында М.Җәлил образы, аның бирелеше, иҗатчының халык язмышының кискен дәверләрен полотнода сурәтләве. В.Куделькинның “Билгесез биеклектә” картинасы, Бөек Ватан сугышы

Фатих Кәримнең тормышы, иҗаты. Аның иҗатында сугыш темасы, образларның бирелеше. Шагыйрьнең “Ант” шигыре, «азатлык» һәм «явызлык» проблемалары. “Кыңгыраулы яшел гармун” поэмасы, андагы образлар системасы. Гармун һәм җыр образының роле. Әлеге лирик әсәрләрдә сугыш проблемасының бирелеше

Туфан Миңнуллин. Күренекле драматург, язучы, публицист һәм җәмәгать эшлеклесенең тормышы һәм иҗаты. “Моңлы бер җыр” драмасы. Әсәрдә М.Җәлил образының бирелеше, аның тоткынлыктагы тормышы. Драмада фәлсәфи мотивлар, фантастик алымнарның роле. Т.Миңнуллинның “Моңлы бер җыр” публицистик драмасы турында белешмә

Марсель Сәлимҗанов. Режиссёрның тормышы, иҗаты. Аның татар профессиональ театрының, милли драматургиянең үсешенә керткән өлеше.

Мостай Кәрим. Шагыйрь һәм язучының тормышы, иҗаты. “Билгесез солдат” шигыре. Шигырьдә билгесез солдат образы.Лирик геройның кичереше, шәхесләр язмышы

Чыңгыз Айтматов. Әдип турында белешмә. Аның “Анам кыры” әсәре. Әсәрдә Тулганай, Җир-ана образлары. Җыелма Җир-ана образына салынган мәгънә. Авторның сугыш турындагы уйланулары. «Анам кыры» повесте турында белешмә*(1 сәгать).*

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау *(1 сәгать).*

III. Әтинең зур бүреге иртә киелде

Нур Әхмәдиев. Язучы иҗаты турында белешмә.“Җиңү көне” шигыре. “Минем туган көнем” хикәясе*(1сәгать).*

Факил Сафин. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Тулганай” әсәреннән өзекләр. Тулганай образы, аның әсәрдәге башка образларны ачудагы әһәмияте. Әсәрдә кешелеклек, шәфкатьлелек проблемалары *(2 сәгать).*

Разил Вәлиев. Тормышы һәм иҗади эшчәнлеге. “Ватаным” шигыре. Сугыш, аның гади халык, балалар җилкәсенә алып килгән авырлыгы *(1 сәгать).*

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау *(1 сәгать).*

IV. Ана — изге, Ана — бөек, аңа — дан!
Аңлар өчен йөрәгенең олылыгын,
Туу кирәк кайчак безгә яңадан!

Шәриф Камал. Әдипнең тормышы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. “Буранда” новелласы. Төп геройның язмышы. Аның эчке дөньясы, күңел халәте. Психологик алымнар. Әсәрдә Ана образына хас сыйфатлар.

Ибраһим Салахов. Язучының тормышы һәм иҗаты. Репрессияләнгән әдипләр язмышы. “Халык дошманы” төшенчәсе. “Ана тавышы” хикәясе (“Колыма хикәяләре” циклыннан).Ялгыз ананың аяныч язмышы, кичерешләре. Автор әйтергә теләгән фикер *(1 сәгать).*

Сибгат Хәким. Шагыйрьнеңтормыш юлы**,** иҗаты турындамәгълүмат. Иҗатында яктырткан темалар. “Әнкәй” шигырендәАна образына хас сыйфатлар. Лирик геройның хис-кичерешләр бирелеше. Сагыну хисе. “Җырларымда телим” шигыре. Шигырьнең эчтәлеге, поэтик яңгырашы, сурәтләү чаралары. Шигырьдә күтәрелгән проблемалар *(1 сәгать).*

Роберт Миңнуллин. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты. Әдәбиятка булган мәхәббәте. Иҗатында яктыртылган темалар. “Әнкәй” шигыре. Ана образының бирелеше. Лирик геройның уйлары, кичерешләре *(1 сәгать).*

Шәриф Хөсәенов. Әдипнең тормыш юлы һәм иҗаты турында мәгълүмат. Беренче драмалары турында белешмә. “Әниемнең ак күлмәге” (“Әни килде”) драмасы. Драмада ана образының бирелеше. Ананың язмышы, балаларына булган мәхәббәте. Автор әйтергә теләгән фикер. Шәриф Хөсәеновның “Әниемнең ак күлмәге” (“Әни килде”) драмасы турында.Драманың татар әдәбиятында тоткан урыны. Ана образы турында мәгълүмат. Аналар һәм балалар проблемасы *(1 сәгать).*

Фоат Садриев. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Таң җиле” романы.Романда бирелгән образларның язмышы, ана (Нуриәсма) образының бирелеше. Нәсимә белән Фәритнең үз-үзләрен тотышы, уллары Маратның авылда терелүе, сөйләшә башлавы, дуслар табуы. Авторның әйтергә теләгән фикере *(1 сәгать).*

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау *(1 сәгать).*

VI. Көлсәң – көл, еласаң – ела!

Беренче сатирик журналлар. Беренче сатирик журналлар турында белешмә. Вакытлы матбугатны башлап җибәргән шәхесләр.

Әдәбият теориясе. Сатира турында төшенчә(1сәгать).

Галиәсгар Камал. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты, татар әдәбиятында тоткан урыны. **“Банкрот” сатирик комедиясе.** Сираҗетдин Туктагаевның тормыш, көнкүреше, уйлаган хәйләсе. Тирә-юньдәге образларның үз-үзләрен тотышы. Галиәсгар Камалның “Банкрот” комедиясе турында белешмә. Әсәрнең сәхнә тарихы. Әдип тарафыннан күтәрелгән проблема.

Әдәбият теориясе. Конфликт турында төшенчә. Сарказм. Проза әсәрләрендә сатира (1 сәгать).

Гамил Афзал. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат.Юмор-сатира өлкәсендә тоткан урыны“Юл газабы” хикәясе.Хикәяләүче авторның язмышы турында белешмә. “Тәвәккәл әби” шигыре.Әбинең аянычлы язмышы, эш-гамәлләре. Шигырьнең эчтәлеге, поэтик яңгырашы. Автор идеясе. Сурәтләү чаралары. Шигырьдә күтәрелгән проблемалар.

Әдәбият теориясе. Сатирик шигырь. Ирония турында төшенчә (1 сәгать).

Зәки Нури. “Пародия”. Пародиянең язылу стиле. Пародиягә салынган эчтәлек. Төрле шәхесләргә багышланган эпиграммалар. Эпиграммаларда сарказм.

VII.Даhи гомере – халкы хәтерендә!

Зөлфәт. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. Юмор-сатира өлкәсендә ирешкән уңышлары. “Шигырем – ачык!” ,“Шундый чагы әле җанымның” шигырьләре.Аларда лирик геройның хис-кичерешләре. Әдип шигыренә хас үзенчәлекләр.

VIII. Табигатьнең дә җаны бар.

Айдар Хәлим. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә.“Өч аяклы ат” повесте.Әсәрнең эчтәлеге. Кәбирнең язмышы, атка мөнәсәбәте. Аның тирәсендә булган башка геройларның үз-үзләрен тотышы. Ат образының бирелеше *(1 сәгать).*

Гарәфи Хәсәнов. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Беренче күк күкрәү” хикәясе.Язгы табигать күренешенең сурәтләнеше. Геройның язгы табигать турында уйлары, хис-кичерешләре. Беренче күк күкрәү мизгелләренең тасвирланышы *(1 сәгать).*

Камил Кәримов. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Тимергали бабай хикәяте” хикәясе. Хикәянең эчтәлеге. Авторның Сабантуй бәйрәмен тасвирлау үзенчәлеге. Заманга хас булган атрибутларның бирелеше (кульъяулык бирү, аулак өй күренеше h.б.)

III. Төп уку эшчәнлеге төрләре күрсәтелгән тематик планлаштыру

Дә-рес №	Дәрес темасы	Укыту эшчәнлеге төре	Үткәрү вакыты	
			План буенча	Факт буенча
1	Ачыла тарихның пәрдәсе.	Халык авыз иҗаты, риваять жанрына гомуми күзаллау булдыру. “Сихерче кыз” риваятен уку.	1.09	
2	Сезгә ялган, миңа чын.	“Гали тугае”, “Моргана” риваятьләрен уку.	8.09	
3	Гыйлемсез кеше – канатсыз кош.	Фатих Кәрими иҗаты. “Аурупа сәяхәтнамәсе” белән танышу.	15.09	
4	Энҗе табучы әдип.	Миргазиян Юныс иҗаты, “Су”хикәясен уку.	22.09	
5	Җиктереп пар ат, Казанга.	Габдулла Тукай иҗаты. “Пар ат” шигырен өйрәнү	29.09	
6	Милли мәдәниятебезне үстерүдә Бакый Урманче иҗаты.	Бакый Урманче иҗаты белән танышу.	6.10	
7	Нажар Нәҗми - Тукай	Нажар Нәҗминең иҗаты,	13.10	

	шәкерте.	“Агыйделдә ак пароход” әсәре.		
8	Тырышса да дошман, шагыйрьләрне аералмый җырдан, халыктан.	Роберт Әхмәтҗановның “Озатып вокзаллар каршында” һәм татар халык җыры “Герман көе” белән танышу.	20.10	
9	Үлем турында уйлама, илең турында уйла.	Фатих Кәримнең “Кыңгыраулы яшел гармун” поэмасын уку.	27.10	
10	Исемең калды моңлы бер җыр булып	Муса Җәлил иҗаты.	10.11	
11	Син күрсәткән батырлыкны, солдат, Халкым сөйли мактап бүген дә.	Мостай Кәрим иҗаты. “Билгесез солдат” шигыре.	17.11	
12	Дөньяда тик бары яхшылык кына үлми.	Чыңгыз Айтматов иҗаты. “Анам кыры” әсәре.	24.11	
13	Җиңүне якынайткан җыр.	Клара Булатова иҗаты. «Башым иям» шигыре белән танышу.	1.12	
14	Тынычыкның туган көнен Бәйрәм итә бүген илем...	Нур Әхмәдиев иҗаты. «Җиңү көне» шигыре, “Минем туган көнем” хикәясе.	8.12	
15	Шәфкатьлелек бизи кешене!	Факил Сафинның иҗаты.“Тулганай” әсәре.	15.12	
16	Таң булып нур сибә Ватаным.	Рәзил Вәлиев иҗаты.«Ватаным» шигыре.	22.12	
17	Бәхет эзләгәндә.	Шәриф Камал иҗаты.“Буранда” хикәясен уку.	12.01	
18	Тетрәндергеч еллар авазы.	Ибраһим Салаховның «Колыма хикәяләре» циклыннан “Ана тавышы”.	19.01	
19	Ана күңеле – балада.	Сибгат Хәким иҗаты, “Әнкәй” шигыре.	29.01	
20	Әнкәйләрдән күргән игелек.	Роберт Миңнуллин иҗаты,	2.02	

		“Әнкәй” шигыре.		
21	Туган җирләр әнкәй беләп.	Марсель Галиев иҗаты.“Су буеннан әнкәй кайтып килә шигыре”.	9.02	
22	Кабатланмас әкият.	Марсель Галиевның “Кабатланмас әкият” шигыре.	16.02	
23	Ата-анага бурычны бары тик кеше булып кына түләп була.	Шәриф Хөсәенов иҗаты, “Әни килде” (“Әниемнең ак күлмәге”) драмасыннан өзек уку.	23.02	
24	Ана куллары.	Фоат Садриев иҗаты. “Таң җиле”әсәре.	2.03	
25	Хәйләсез дөнья файдасыз.	Галиәсгар Камалның “Банкрот” комедиясе.	9.03	
26	Һәр заманның үз герое була.	Гамил Афзал иҗаты. “Юл газабы” хикәясе.	16.03	
27	Сүз күңелдә очкын булып көйри.	Гамил Афзалның “Тәвәккәл әби” шигыре.	6.04	
28	Көйләрдән тезмәләр тездем.	Ренат Харис иҗаты.“Гармунчы” поэмасы.	13.04	
29	Минем тирәмдә Кояш үзе әйләнә.	Ренат Харисның “Ике гөл” шигыре.	20.04	
30	Шигырем – ачык!	Зөлфәт иҗаты. “Шигырем-ачык”шигыре.	27.04	
31	Сәхнә хуҗасы.	Рабит Батулла иҗаты. «Бию» хикәясе.	4.05	
32	Фронттан кайткан ат.	Айдар Хәлимнең “Өч аяклы ат” повесте.	11.05	
33	Табигатьнең чәчәк аткан чагы.	Гәрәфи Хәсәнов иҗаты, “Беренче күк күкрәү” хикәясе.	18.05	
34	Ямьле сабантуйлары.	Камил Каримов иҗаты, “Тимергали бабай хикәяте”әсәре.	25.05	
35	Күңелемә уелып калган әсәрләр (Әдәбият дигән олы диңгез).	Ел буена үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау.	30.05	